HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

אלא למ"ד טריפה יולדת מאי איכא למימר אמר קרא [1]אתך בדומין לך ודלמא נח גופיה טריפה הוה [2]תמים כתיב ביה ודלמא תמים בדרכיו היה [2]צדיק כתיב ביה דלמא תמים בדרכיו צדיק במעשיו הוה לא ס"ד דנח גופיה טריפה הואי דאי ס"ד דנח טריפה הוה א"ל רחמנא כוותך עייל שלמין לא תעייל והשתא דנפקא ליה מאתך לחיות זרע ל"ל אי מאתך הוה אמינא לצוותא בעלמא ואפילו זקן ואפילו סריס כתב רחמנא זרע איבעיא להו שלשה ימים הן ואידיהן או דלמא הן בלא אידיהן ת"ש (א)ר' ישמעאל אומר שלשה לפניהם ושלשה לאחריהן אסור אי ס"ד הן ואידיהן רבי ישמעאל יום אידיהן חשיב להו מעיקרא וחשיב להו לבסוף איידי דתנא שלשה לפניהם תנא נמי שלשה לאחריהם ת"ש (ב)דאמר רב תחליפא בר אבדימי אמר שמואל יום א'(ג) לדברי רבי ישמעאל לעולם אסור ואי ס"ד הן ואידיהן האיכא ארבעה וחמשה דשרי אליבא דרבי ישמעאל לא קמבעיא לי דהן בלא אידיהן כי קא מבעיא לי אליבא דרבנן מאי אמר רבינא ת"ש (ד)ואלו הן אידיהן של עובדי כוכבים קלנדא סטרונייא וקרטסים ואמר רב חנין בר רבא קלנדא ח' ימים אחר תקופה סטרונייא שמונה ימים לפני תקופה וסימנך [3]אחור וקדם צרתני ואי סלקא דעתך הן ואידיהן עשרה הוו תנא כוליה קלנדא (א)חד יומא הוא חשיב ליה אמר רב אשי ת"ש לפני אידיהן של עובדי כוכבים שלשה ימים ואי ס"ד הן ואידיהן ליתני אידיהן של עובדי כוכבים שלשה ימים וכי תימא האי דקתני לפני אידיהן למעוטי לאחר אידיהן ליתני אידם של עובדי כוכבים ג' ימים לפניהם אלא ש"מ (ב)הן בלא אידיהן ש"מ איבעיא להו משום הרווחה או דלמא משום [4]ולפני עור לא תתן מכשול למאי נפקא מינה דאית ליה בהמה לדידיה אי אמרת משום הרווחה הא קא מרווח ליה אי אמרת משום (ה)עור לא תתן מכשול הא אית ליה לדידיה וכי אית ליה לא עבר משום עור לא תתן מכשול והתניא (ו)אמר רבי נתן

מנין

תמים בדרכיו. עניו ושפל רוח: **צדיק במעשיו.** בלא חמס: **לצוותא בעלמא.** לעמוד עמו י"ב חדשים בתיבה ומיהו טריפה לא תעייל שלא תמות ובטל הצוותא אבל זקן וסריס שפיר דמי קמשמע לן: **הן ואידיהן.** שלשה ולא הוו להו אלא שני ימים קודם: **או דלמא הן.** שלשה לבד האיד: **תנא נמי שלשה לאחריהן.** אע"ג דליתנהו אלא שנים דהא חשבינן לאיד בהדי קמאי קרי להו לבתראי נמי ג' וקא חשיב לאיד בהדייהו: **יום א'** (ז) **לדברי רבי ישמעאל לעולם אסור.** לעשות עמהן משא ומתן ג' ימים לפני יום א' וג' ימים לאחריו הרי כל השבת כולה: **ארבעה וחמשה.** רביעי בשבת וחמישי בשבת: **ח' ימים לפני.** תקופת טבת הוי אידיהן כל שמונה: **וסימנך.** דלא תימא קלנדא לפני התקופה וסטרנלייא לאחר התקופה: **אחור וקדם צרתני.** אחור כתיב ברישא ומתניתין נמי האיד דלאחר התקופה תנא ברישא: **ואי ס"ד.** יום איד קא חשיב במתניתין עם ימים שלפניו: **עשרה.** ימים הוו להו ואמאי קתני שלשה עשרה בעי למתני מאחר דקי"ל דשמונה ימים מושך ימי האיד: **ליתני אידיהן של עובדי כוכבים שלשה ימים.** אסור לשאת ולתת עמהם דמשמע הכי כשמגיעין ימי אידיהן אסור שלשה ימים משאם ומתנם ולמה לי למיתני לפני דמשמע לפני האיד שלשה: **וכי תימא להכי תנא לפני למעוטי לאחר.** דאי הוה תני סתמא לא הוה ידעינן הנך שני ימים לבד האיד מתי אי לפני אי לאחר ולהכי תנא לפני למעוטי לאחר: **ליתני אידיהן של עובדי כוכבים שלשה ימים לפניהם.** אסורין דלישתמע דתנא דידן באידיהן איירי אלא מדלא אדכר במתני' לאסור כלל ש"מ כל הנך ג' דקתני במתני' אלפני קאי ואידיהן ממילא משתמע דכ"ש דאסור והן בלא אידיהן קתני: **משום הרווחה.** דרווח ואזיל ומודה לעבודת כוכבים ועבר ישראל משום (ח) לא ישמע על פיך (שמות כג): **ולפני עור.** דמזבין ליה בהמה ומקריבה לעבודת כוכבים ובני נח נצטוו עליה דהיא אחת משבע מצות בד' מיתות בסנהדרין (דף נו.) ונהי דאמרן (ט) עמד והתירן מיהו אל יעברו על ידיך שהרי עתידין הן ליתן את הדין על שאין מקיימין אותן ואע"פ שאין להן שכר בקיומם (י) ואהכי קא עבר ישראל משום ולפני עור לא תתן מכשול (כ) (בחילול שבת משום ממצוא חפצך ודבר דבר [ישעיה נח]): **דאית ליה בהמה.** לעובד כוכבים להקריב ואי לא מזבין ליה ישראל אפ"ה פלח ליה בדידיה:

לא

אלא למ"ד טריפה יולדת מאי איכא למימר. פירוש ולדידיה איצטריך מכל החי למעט טריפה וא"ת טריפה נמי היכי מימעט' מהאי קרא הא מאן דאית ליה טריפה יולדת כל שכן דאית ליה נמי טריפה חיה דאפילו למאן דאמר טריפה אינה יולדת אמר (ל) דיכול להיות דאית ליה דחיה וא"כ היכי ממעטת מקרא דמכל החי הרי ראויה היא לחיות וי"ל דנפרש לקרא הכי מכל החי שיהא כולו בריא וזריז ולא חולה וטריפה אע"ג דהוא חי מ"מ אינה בריאה אלא חולה כל ימיה ומתמעטה והולכת וממעט שפיר מהאי קרא דמכל החי טפי ממחוסר אבר שכולו בריא וחי חוץ מאבר אחד וכן פירש רש"י לקמן פרק רבי ישמעאל (דף נא.): **אתך** בדומין לך. ומ"מ ליכא למעט מהכא מחוסר אבר ובעל מום כיון שלא היה צריך אלא לקיום העולם ומיהו קשיא דהא קיימינן אליבא דמ"ד טריפה יולדת וא"כ טריפה היכי ממעטינן ושמא י"ל דמכל החי איצטריך למעט מחוסר אבר דאי לא כתיב אלא אתך הוה מוקמינן ליה למחוסר אבר ולא לטריפה דמסתבר טפי למעוטי מחוסר אבר דמאיס מטריפה דלא מאיסה שאין כאן חסרון וגם יש הרבה טריפות שאינן ניכר הר"י והא דאמר לעיל (דף ה:) האי מיבעי ליה למעוטי טריפה אם כן משמע דמסתבר טפי למעוטי טריפה היינו ממיעוט דכל החי דמשמע בריא ולא טריפה אבל מחוסר אבר כגון אוזן וכיולא בו בריא גמור הוא בשאר הגוף כדפרישית לעיל: **ודלמא** נח גופיה טריפה הוה. ואע"ג שחי לאחר מכאן שנים רבות מ"מ באותה שעה לא היה יודע אם היה טריפה או שלם שיניח מלהביא טריפה מטעם דומין לך ולא נהירא תירוץ זה דע"כ לא הזהירו אלא מטרפות הגלוי וניכר דבטרפות שבסתר לא היה יכול להבחין אלא י"ל דהשתא קאי כמ"ד חיה (מ) דקסבר טריפה חיה תדע דהא קיימין אליבא דמ"ד טריפה יולדת ולדידיה טריפה נמי חיה (נ): **תמים** כתיב ביה. וא"ת גבי קרבן (מנחות דף ה:) למה אנו מצריכין מן הבקר להוציא טריפה תיפוק לי' מתמים וי"ל דהתם סברא הוא למדרש תמים ולא בעל מום דמגונה לגבוה יותר מטרפות תדע דבעל מום מגונה הוא ביותר דכתיב גבי בעלי מומין לגבוה הקריבהו נא לפחתך הירצך והיינו טעמא דניכר אבל טרפות יש שאינו ניכר ועוד דקרא גופיה בהדיא מעטיה תמים יהיה לרצון כל מום לא יהיה בו משמע הא אית ביה מום לא מיקרי תמים:

והשתא דנפקא לן מאתך כו'. וא"ת למ"ד טריפה אינה יולדת ונפקא לן טריפה מלחיות זרע וא"כ אתך ל"ל ואין לדחות דאורחיה דקרא הוא דהא גבי משה דרשינן (סנהדרין דף לו:) אתך בדומין לך וי"ל דדרשינן ה"נ אתך שיהו טפלין לך כדדרשינן (ב"מ דף סב.) וחי אחיך עמך חייך קודמין לחיי חבירך ובבראשית רבה דריש והיה לך ולהם לאכלה הם טפלים לך ואי אתה טפל להם: **ואי** ס"ד הן ואידיהן עשרה יומי הוו. פי' אא"ב דבשלשה ימים דקא חשיב תנא דמתני' אין ימי האיד בחשבונם אלא לפעמים שיום האיד אחד או שנים או כגון אלו ניחא דהשתא נקט דלעולם לפני האיד אסור לשאת ולתת עמהן שלשה ימים אא"א דלעולם עם האיד מחשבים השלשה ימים היכי קתני בתר הכי אלו הן אידיהן קלנדא דמשמע שאז אסור לשאת ולתת עמהן שלשה ימים וליתא דעשרה הוו וצ"ל שיש הפסק בין קלנדא לסטרנוריא לכל הפחות ב' ימים מדקאמר עשרה יומי הוו א"כ יש שני ימים לפני קלנדא שאין בו איד וסברא נמי הוא דאמרינן לקמן שח' ימים של קלנדא הם כנגד ח' ימים טובים שעשה אדם הראשון ומסתמא לא עשאם מיד אחר התקופה שהרי לא היה יכול להבין מיד אריכות הימים: **אלא** ש"מ הן בלא אידיהן ש"מ. תימה לי אמאי לא קאמר מתני' נמי דיקא דהן בלא אידיהן מדקתני תנא לפני אידיהן ג' ימים דאי ס"ד הן ואידיהן ליתני לפני אידיהן שני ימים וכי תימא דאכתי הוה מיבעי ליה אי הוה איד בכלל פשיטא דלא מדלא הוה תני לפני אידיהן יום אחד קל להבין וצ"ע: **הן** בלא אידיהן ש"מ. והא דאיצטריך שמואל לאשמועינן לדברי ר' ישמעאל לעולם אסור דלא תימא כיון דאין לו היתר לעולם שבקינן ליה רווחא להתירו בשום פעם אי נמי ה"א דסבר רבי ישמעאל בהא כרבנן דלא אסרי לאחריו אי נמי אשמעינן דחשיב יום איד (א) פי' יום א' (ס) לאסור כשאר יום אידם: **או** דלמא משום ולפני עור לא תתן מכשול. (ב) יש מקשין מכאן לפ"ה דמתני' דפי' דלתת ולשאת היינו מקח וממכר תינח מכר אבל מקח מאי לפני עור איכא ושמא י"ל שממציא לו מעות לקנות צרכי עבודת כוכבים:

מנין

מסורת הש"ס

א) [לקמן ז:], ב) שם, ג) [בס"א: יום נוכרי], ד) [לקמן ח.], ה) [צ"ל לפני עור וכן לקמן], ו) [פסחים כב:], ז) [בס"א במקום יום א' נוסף ד"ה: נוכרי ההולך בטעותו של אותו האיש שצוה להם לעשות להם יום איד בא' בשבת], ח) [עי' סנהדרין נג:], ט) [לעיל ב:], י) [צ"ל והכי], כ) נראה שאלו התיבות שייכי לדף ז' עמוד א' סוף דבור המתחיל הנראה, ל) [ע' היטב תוס' חולין קמ. ד"ה טריפות], מ) [וכ"כ רש"י לקמן נא. ד"ה ודלמא], נ) [וע' תוס' זבחים קטז. ד"ה ודלמא], ס) [בס"א: יום נוכרי],

◆

גליון הש"ס

גמ' דאית ליה בהמה לדידיה. עיין לקמן דף יד ע"ב תוס' ד"ה מקום:

◆

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה הן בלא וכו' יום איד (פי' יום א' לאסור כשאר יום אידם) תא"מ ונ"ב הגה"ה היא: **(ב)** ד"ה או דלמא וכו'. יש מקשים נ"ב וע"ל בדף יב במה שפרש"י ותוס' במשנה לחנויות מעוטרות:

◆

מוסף רש"י

בדומין לך. ולא טרפה, הלכך מכל החי למחוסר אבר אתא (לקמן נא.). **ודלמא נח גופיה טרפה הוה.** ואע"ג דחי כמה שנים, דלמא טריפה חיה סבירא ליה, הלכך לא נפקא מאתך למעוטי טריפה ואתא מכל החי למעוטה ולא ממשמעותא דהחי, דהא טריפה חיה, אלא מריבויא, ומפרשים להאי החי לשון בריאות, וטריפה הוא דאימיעט אבל מחוסר אבר לא (שם). **תמים בדרכיו.** עניו ושפלן (זבחים קטז.). **לחיות זרע למה לי.** הא אימעוט טריפה (לקמן נא.). **אי מאתך.** טריפה הוא דממעיט אבל זקן וסריס מחמת חולי דלאו אמינא לצוותא בעלמא אמר רחמנא לעיילינהו וטריפה לא ניעול שתמות בתיבה, אבל לעשות פירות לא איכפת ואפילו זקן וסריס ליעול, קמ"ל (שם). **לצוותא בעלמא.** אתך לאו למידרש בדומין לך אלא להודיעו שאינו עושה אלא לכבודו להיות לו לצוותא (זבחים קטז.). **כתב רחמנא זרע.** לאו לצוותא בעי להו ומהשתא על כרחך אתך יתירא הוא למידרש ביה בדומין לך (שם). **יום א' כו' לעולם אסור.** שלשה לפניו ושלשה לאחריו והוא עצמו, כלומר כל שבעת ימי השבת (לקמן ז:). **ואלו הן אידיהן.** לאסורין ג' ימים לפניהן (לקמן ח.). **אחר תקופה.** היא תקופת טבת והיו עושין ח' ימים רצופין אד כדלקמן (שם). **וסימנך.** שלא תחליף לומר קלנדא קרי אותן דלפני התקופה (שם).

עין משפט נר מצוה

יב א מיי' פ"ט מהל' עבודת כוכבים הלכה ג סמג לאוין מה טוש"ע י"ד סי' קמח סעיף ג:

יג ב מיי' שם הל' א ד טוש"ע שם סעיף א:

◆

תורה אור השלם

1. וּמִכָּל הָחַי מִכָּל בָּשָׂר שְׁנַיִם מִכֹּל תָּבִיא אֶל הַתֵּבָה לְהַחֲיֹת אִתָּךְ זָכָר וּנְקֵבָה יִהְיוּ: בראשית ו ט
2. אֵלֶּה תּוֹלְדֹת נֹחַ נֹחַ אִישׁ צַדִּיק תָּמִים הָיָה בְּדֹרֹתָיו אֶת הָאֱלֹהִים הִתְהַלֶּךְ נֹחַ: בראשית ו יט
3. אָחוֹר וָקֶדֶם צַרְתָּנִי וַתָּשֶׁת עָלַי כַּפֶּכָה: תהלים קלט ה
4. לֹא תְקַלֵּל חֵרֵשׁ וְלִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשֹׁל וְיָרֵאתָ מֵּאֱלֹהֶיךָ אֲנִי יְיָ: ויקרא יט יד

◆

רבינו חננאל

[שלשה ימים] דתנן הן ואידיהן. כלומר מכלל ג' ימים הללו יום אידיהם. (אלא) או דלמא הן בלא אידיהן. ת"ש ר' ישמעאל אומר ג' לפניהם וג' לאחריהם אסור. ואי ס"ד יום אידיהן עצמו מכלל הג' הוא. ר' ישמעאל חשיב ליה בכלל השלשה שלפני אידיהן. ועוד הדר חשיב ליה מכלל הג' שלאחר אידיהן תרתי זימני חשיב ליה. ופרקי' איידי דתנא ג' לפניהם תנא נמי ג' לאחריהן. ואע"פ שאינם ג' ימים לאחריהן אלא שני ימים בלבד. איני והאמר משמיה דשמואל יום א' לדברי ר' ישמעאל דאית ליה שלשה ימים לפניהן וג' לאחריהן לעולם אסור לישא וליתן עמהן. ואם תאמר ר' ישמעאל הן ואידיהן ג' סבירא ליה והא איכא רביעי וחמישי שמותר. פי' יום ראשון של שבוע לעולם יום אידן הוא וכשתחשוב לו ג' ימים הן ואידיהן אתה מתחיל מיום ששי ו' ז' ויום ראשון הרי ג' ואחריהן ב' וג' כי יום אידם חשוב מכלל הג' נשאר לו רביעי וחמישי שמותר לו לשאת ולתת עמהן. ולמה אמר לעולם אסור. ופרקינן אליבא דר' ישמעאל ודאי הן בלא אידיהן. ולרבנן מאי. ופשיט רבינא מהא דתנן אלו אידיהן של עובדי כוכבים קלנדס וסטרנליא. ואמר רב חנן בר אבא קלנדס (ג') [ח'] ימים אחר התקופה. וסטרנליא ח' ימים קודם התקופה פי' ואלו ח' ימים כולם אידם הוא. ואי ס"ד הן ואידיהן ג' בשלמא היכא דיום אידם יום אחד הוא משכחת לה שני ימים לפני אידם. ואידם הרי שלשה. אלא קלנדס שאידם ח' ימים וב' ימים לפניהם. י' ימים אסור לשאת ולתת עמהם. אמאי קא פסק ותני ג' אלא ודאי ג' ימים דתנן הן בלא אידיהן. ודחי' לא לעולם הן ואידיהן. ותנא דידן קלנדס כוליה חד יומא חשיב ליה. ואתא רב אשי ופשטה דג' ימים הן בלא אידיהן ואפי' לרבנן. איבעיא להו איסורא דלמיהב ומישקל בהדיה משום דלא תרויח ליה ואע"ג דאית ליה בהמה לדידיה כיון דמוספת ליה ומרוחת ליה אסור. או דלמא משום ולפני עור לא תתן מכשול